

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Oordeel

Daarom zijn er onder u velen zwak en ziekelijk en er ontslapen niet weinigen.

1 Kor. 11 : 30.

Er deden zich in de gemeente van Korinte opmerkelijke verschijnselen voor. Er waren onder de gemeenteleden velen zwak en ziekelijk en er ontslapen niet weinigen. Eigenlijk schreef Paulus zo iets als dat er genoeg sterven of een voldoende aantal. Hij wilde daarmee aangeven, dat er een zeker verband was tussen de vele ziektegevallen en de vele sterfgevallen. Er stierven te Korinte velen en dat viel te verwachten, nu er daar zovelen zwak en ziekelijk waren.

Er waren dus in de gemeente van Korinte vele ziektegevallen en vele sterfgevallen. Meer dan normaal was d.w.z. meer dan wij in deze gevallen wereld, waarin dood, ziekte en pijn gekomen is, normaal vinden. Het viel op, dat er in deze tijd te Korinte en dat juist onder de gemeenteleden, onder de christenen, zovelen ziek waren en zovelen aan hun ziekte stierven.

Waar kwam dit nu vandaan? Was dit zo maar een eigenaardig verschijnsel waarvoor geen verklaring te geven was? Neen, Paulus wist wel wat de oorzaak was. Daarom, zo schreef hij. En in dit woord vatte hij samen de boze en barre toestanden in de gemeente van Korinte. Er waren daar verdeeldheid, scheuringen. De samenkomsten waren niet tot zegen, maar tot schade; bij het eten nam ieder vooraf zijn eigen deel, zodat de eene hongerig was en de ander dronken.

Hierom waren er zovelen ziet te Korinte en stierven er zovelen. Hier openbaarde zich de toorn Gods, het oordeel des Heren.

Er zijn ook in de gemeenschap onzer kerken opmerkelijk veel ziekte- en sterfgevallen, juist onder de predikanten. In het eerste halfjaar van 1965 zijn er reeds 5 gestorven. De grootte van dit getal blijkt wel als wij bedenken, dat sinds de vrijmaking tot heden, dus in ruim 20 jaar in totaal 30 predikanten en hoogleraren gestorven zijn. Dus nog lang geen twee per jaar en nu in een halfjaar reeds 5. En deze 5 waren nog geen hoogbejaarde mensen, van wie het sterven elke dag of tenminste elk jaar te verwachten viel. Voorts zijn verscheidene van onze predikanten ziek. Preciese cijfers zijn daarvan niet te geven, maar verscheidene zijn ziek, lijdend aan een kwaal, overspannen, niet in staat hun werk te doen.

Heeft dit ons niets te zeggen? Kunnen wij volstaan met op te merken: 'ja, het is wel iets bijzonders' en dan maar gewoon overgaan tot de orde van de dag? Of moeten wij stellen: 'wij hebben niet in de raad Gods gezeten' en dus kunnen wij er geen conclusies uit trekken?

Of is het zo, dat we hierin de uitingen van Gods toorn ondervinden over de ontbindingsverschijnselen in ons kerkelijk leven?

En als we dat nu eens zo stellen, hoe moeten we dan verder? Moeten we nu de schuldigen gaan aanwijzen? Moeten we nu zeggen: Het vindt zijn oorzaak bij die onder ons, die wat betreft het zich houden aan de belijdenis der kerk niet ten volle trouw zijn, die niet van een strikte binding aan de drie formulieren van

enigheid willen weten? Het vindt zijn oorzaak bij hen, die de vrijmaking ondermijnen en steeds maar op 'samenspreking' aandringen. En dan ook vooral bij hen, die zulken nog proberen te beschermen en te verdedigen.

Of moeten we zeggen: de oorzaak ligt juist bij hen, die, wat men noemt, fel vrijgemaakt zijn, die geen ruimte kunnen laten voor wat maar enigszins afwijkt van hun ideeën en die spoedig klaar staan iemands integriteit t.a.v. de belijdenis der kerk in twijfel te trekken?

En moeten we dan voorts, na zo de schuldigen te hebben aangewezen, ons zelf aansporen om trouw te zijn, om geen water in de wijn te doen, maar te volharden in de eenmaal aangenomen houding?

Ik meen, dat wanneer we zo redeneren, we ons onttrekken aan de klem van hetgeen de Schrift ons hier voorhoudt. De apostel Paulus wijst in het verband van onze tekst geen bepaalde groep als schuldigen aan. Hij stelt heel de gemeente aansprakelijk. Zeker, hij weet ook wel van slachtoffers van deze nare toestanden in de kerk. "Of minacht gij zózeer de gemeente Gods, dat gij de behoeftigen beschaaft maakt?" Als de kerk zich ontaarding voordoet, dan worden daar in de eerste plaats de behoeftigen de dupe van, de mensen die geen verweer hebben en niet op kunnen tegen de brutalen en tegen de harden. Maar dat neemt niet weg, dat Paulus heel de gemeente in gebreke stelt: "Uw samenkomsten niet tot zegen, maar tot schade zijn", "want bij het eten neemt ieder vooraf zijn eigen deel, zodat de een hongerig is en de ander dronken". En vanwege dit in gebreke blijven en dit zondig doen van heel de gemeente zijn er in de gemeente van Korinte die vele ziekte- en sterfgevallen. In verband daarmee wekt Paulus ook op dat een ieder zichzelf zal beproeven en schrijft hij: "Indien wij echter onszelf beoordeelden, zouden wij niet onder het oordeel komen".

Laten we nu ook vandaag in de situatie waarin we als kerk en gemeenschap van kerken verkeren onszelf beoordelen, onszelf kritisch bekijken. Deze opwekking raakt niet alleen elke predikant en elke hoogleraar, maar ook elk gemeentelid. Niemand mag zich aan zijn verantwoordelijkheid onttrekken en min of meer gedachtenloos achter iemand aanlopen. Laten we ons deze vraag stellen of wij in alles wat wij voorstaan, schrijven, drijven, propageren inderdaad beheerst worden door de liefde tot de Here en zijn kerk, of dat ons, zonder dat wij het ons misschien zelf goed bewust zijn, minder mooie drijfveren beïnvloeden. Enige inspanning mogen we ons hierbij wel getroosten. Zichzelf beoordelen is nl. niet zo gemakkelijk. We doen het vlotter een ander.

Laten we onszelf enkele kritische vragen stellen. Ik noem er maar een paar: Als wij vóór tuchtmaatregelen zijn, zijn we dat met kennis van zaken? Weten we wat op het spel staat? Zijn we overtuigd, dat het zo de wil des Heren is of gaat het er ons om onze eigen mening door te zetten? Anderzijds, als we tégen tuchtmaatregelen zijn, zijn we dat ook met kennis van zaken? Zijn we het, omdat we de normen des Heren willen hooghouden of willen we wat ruim en breed doen? Als we scherp zijn in onze polemiek en het einde gekomen achten, doen we dat om des Heren wil? Of als we onze medebroeders vergelijken met wilde dieren, doen we dat uit liefde tot God en de naaste?

Mij dunkt, als we zo, onder de druk van het oordeel des Heren, onszelf beoordeelden, onszelf toetsten aan de normen des Heren en wegdeden wat wij daarmee in strijd bevonden, dan moet het mogelijk zijn, dat de tegenstellingen wegvallen en het twistvuur dooft. Het gezamenlijk vrezen van de Here en het gezamenlijk beven voor zijn gericht moet ons toch samenbinden. Zo moet het. Wij worden immers onder het oordeel des Heren getuchtigd, opdat wij niet met de wereld zouden veroordeeld worden.

H Venema

Prinses Beatrix

Een blijde mare ging door het land: de kroonprinses is verloofd! Daar heeft ons volk, toen haar zusters voorgingen, naar uitgezien. Daar hebben velen, die de HEERE vrezten, daar is ook in publieke samenkomsten der gemeente, om gebeden: of het de HEERE, „die nog heden ten dage aan een ieder man zijn eigen vrouw, gelijk als met zijn hand, toebrengt“, aan onze prinses de man te schenken aan wie zij haar hart mocht kwijt kunnen en die, zo ze ooit tot de troon harer vadersen mocht worden geroepen, haar tot hul'p en stun mocht zijn.

Thans is het zover.

Een onherroepelijke stap is gedaan.

Door prinses Beatrix, door haar koninklijke ouders, door de heer Claus von Amsberg, die hart en hand schenkende aan deze prinses, daarmee een positie aanvaardt die een zware verantwoordelijkheid op zijn schouders legt.

We zijn hartelijk verblijd.

En aan ons danken pare zich het gebed tot de HEERE dat deze verloving spoedig moge gevolgd worden door een huwelijk in de gunst van onze God en dat de toekomstige echtgenoot van onze prinses een goede plaats moge ontvangen niet alleen in haar leven, maar ook in onze koninklijke familie en onder ons gehele volk.

Het is intussen duidelijk dat de toekomstige Prins der Nederlanden door velen „met gemengde gevoelens“ wordt ontvangen. De Tijd bracht op vrijdag 25 juni de mening van de fractievoorzitters uit de Kamer. Bijna allen gewaagden van die „gemengde gevoelens“. Het zou dwaasheid zijn te beweren dat we daarvoor helemaal geen begrip hebben. Vooral bij degenen, die de oorlog hebben meeleefd met zijn onvoorstelbaar leed, bij hen, die weten van de misdaden, door het nationaal-socialistisch regiem begaan in eigen land en daarbuiten aan de joden, de ouden van dagen, de krankzinnigen, aan debiele kinderen,

aan politieke tegenstanders, zijn de toen geslagen wonden nog niet geheeld.

Maar dat geeft ons niet het recht nu alle Duitsers over een kam te scheren. De vaderlandsliefde van onze koninklijke familie is onverdacht, ook die van onze prins Bernhard, die „zijn volk en zijns vaders huis” voor de zaak van zijn nieuwe vaderland „vergeten heeft”. Maar na de oorlog heeft onze koninklijke familie de relaties met vrienden en familieleden, precies als duizenden andere Nederlanders, weer opgenomen. Uit die kringen waren duitse mensen bij meer dan een gelegenheid — we denken aan de begravenis van Koningin Wilhelmina en aan de zilveren bruiloft van het koninklijk paar — de gasten van Soestdijk. Onze prinsessen waren meer dan eens publiek de gasten van duitse verwanten en vrienden.

Het ontmoette vooral bezwaar dat de heer Von Amsberg als kind door zijn ouders naar het toenmalige Duitsland ter school werd gezonden vanuit Tanganyika waar de familie destijds woonde. Moet men dat de volwassen man aanrekenen? Hij heeft als jongen van 16-17 jaar in het Duitse leger gediend, eigenlijk een kind nog, één van de duizenden nauwelijks de kinderschoenen ontgroeide knapen, die door Hitler in de wanhoopssituatie van de laatste oorlogsjaren naar het front werden gezonden. Er zijn er, die hebben gezegd:

dan had hij maar dienst moeten weigeren. Nu, dat had hem de kogen gekost, en het probleem van vandaag was er niet geweest. Mag men echter van een kind die rijpheid van oordeel verwachten?

Het wil ons voorkomen dat men in ons land te weinig begrip heeft van de situatie waarin velen van het duitse volk in de dagen van Hitler verkeerden: niet onder een vreemde bezettende macht, maar onder een duitse gruwelijke regering. Ruim zes jaren heb ik toen als predikant in Duitsland gewoond, drie van de oorlogsjaren. Ik weet hoe degenen, die God vreesden, geleden hebben, ook onder hun machteloosheid. Geleden onder de zware hand Gods.

Laten we blij zijn dat het onderzoek dat onze regering naar de antecedenten van de heer Von Amsberg instelde zo goede resultaten heeft opgeleverd. Laten wij er ons van verzekerd houden dat de vragen die hier rezen, ook het hart van onze prinses en van haar ouders hebben bezig gehouden. En laten we de verloofde van prinses Beatrix met hetzelfde vertrouwen tegemoet treden, waarmee ook in het verleden vreemden, die in ons vorstehuis introuwden, werden ontvangen!

God zegene Beatrix.

En ook haar verloofde brenge haar en ons allen geluk!

G. Visee.

Gereformeerde vroomheid

III.

Wanneer men nu iets wil gaan zeggen over deze vroomheid en daartoe enkele aspecten daarvan zal aanwijzen, is de weg welke men daarbij moet inslaan door wat tot dusver werd opgemerkt reeds duidelijk afgebakend.

We hoorden immers, dat de beslissende vooronderstelling van de vroomheid is de aanwezigheid, het werken en spreken, van de levende God in Christus onder de mensen.

Zal er nu van vroomheid sprake kunnen zijn, dan moet deze zo komende God worden opgemerkt, gehoord, gekend. Calvijn sprak er van, dat de vroomheid ontspringt aan de kennis van de deugden Gods, en dan speciaal aan de kennis van Gods goedheid. We kunnen dat concreet zo zeggen, dat de vroomheid wordt geboren uit de kennis van die God, Welke ons in Christus zijn genade schenkt.

Maar als deze dingen zo zijn dan is het duidelijk, dat het bij de vroomheid vóór alles aankomt op het geloof, of, misschien beter gezegd, op het *geloven*. En dat de tekening van de vroomheid dus moet beginnen met het nadrukkelijk wijzen op dat geloven. Het kennen van Gods deugden, het kennen van de genadige God, wordt ons immers alleen in het geloven geschonken kan dus ook op geen andere wijze dan door het geloven worden bereikt.

Om nu het specifieke karakter van dat geloven te verstaan moet men weer letten op het *spreken Gods*. Het geloven is namelijk geheel en al op dat spreken Gods betrokken. Zoals het licht correspondeert met het oog en het geluid met het oor, zo correspondeert het spreken Gods met het geloven en, omgekeerd, het geloven op het spreken Gods. Zonder het spreken Gods kan nooit of te nimmer van het geloven sprake zijn. Want door dat spreken wordt het geloven *gewerkt*. En het geloven is naar zijn aard het *rusten*, het *verankerd zijn* in Gods permanent tot ons gesproken woord. Geloven is in feite niets anders dan het geopend worden van het hart dóór en het daarna steeds openblijven daarvan vóór het ononderbroken tot ons komende woord des HEREN.

Geloven is dit, dat God door zijn woord, dat zijn Geest thans tot ons spreekt, in ons werkt en aan ons geeft wat Hij in zijn kinderen werken en aan hen geven wil.

Het geloven is zo de eerste en fundamentele bewuste relatie tussen de mens en God. Daaraan vooraf gaat geen enkele andere. In en door het geloven geeft God ons deel aan het heil in Christus, ja, worden wij in Christus ingelijfd. En in alles wat zich voorts in de verhouding tussen God en zijn kinderen afspeelt blijft het geloven het allesbeheersende moment.

Daarbij moeten we steeds voor ogen houden, dat het geloven van de aanvang af gericht, betrokken is op het *volle* woord van God. Men stelde en stelt het ook nu nog wel eens zo voor, dat God eerst met een fragment van zijn boodschap tot de mensen komt. Bijvoorbeeld met zijn wet en het oordeel waarmee Hij zondaren bedreigt. En dat het geloven zich eerst daarop moet richten en daar om zo te zeggen eerst mee klaar moet komen. Pas als dat geschied is zou God het woord van zijn genade, het Evangelie, tot de mensen laten uitgaan. En eerst als dat is geloofd zou van een geloven in Gods genade in Christus sprake kunnen zijn.

Maar zo staat het niet met het spreken Gods.

In alle spreken Gods komt het volle woord Gods naar de mensenkinderen. Wet en evangelie, oordeelsdreiging en heilsverkondiging zijn in het spreken Gods onafscheidelijk aan elkaar verbonden. Ze komen in Gods spreken van de aanvang af onlosmakelijk aan elkaar verbonden naar de mensen toe. Zelfs is het zo, dat het Evangelie, het heilswoord, in Gods spreken *domineert*. Alle spreken Gods in deze wereld heeft een heilsbedoeling. De eigenlijke, wezenlijke functie van het woord is dat het heil schenkt, zalig maakt; een kracht Gods is ter behoudenis. Naar zijn specifieke natuur is Gods woord zaligmakend voor alle mensen. Als God zijn wet geeft laat Hij deze *voorafgaan* door het Evangelie: Ik ben de **HERE** uw God, Die u uit het diensthuis der zonde heb uitgeleid. Terwijl, omgekeerd, alle evangelieverkondiging impliciet of expliciet, ook de oproep, de eis des **HEREN** in zich bevat. De eis namelijk om dat Evangelie te geloven.

DE GROOTSTE GENADE

Er zijn steeds mensen geweest en er zullen mensen blijven, die een kerk op aarde zoeken uit louter wedergeborenen en heiligen samengesteld. Laten zij horen naar wat een oud, beproefd Christen op zekere tijd zeide toen men op de gebreken der kerk wees. „Indien de gemeente zó heilig was”, antwoordde hij, „als gij van haar eist, zou ik mij niet tot haar durven voegen; maar nu zij een Bethesda is, durf ik er ook voor mij een plaats vragen”. Een gemeente van blinkende heiligen! Wie onzer zou de moed hebben om er toegang te vragen? Men klopt eer aan de deur van een hut dan aan de poort van een paleis. O mochten wij wat nederiger zijn, wij zouden strenger eisen aan onszelf stellen dan aan de gemeente Gods. Dan zou het ons wonderlijk gaan toeschijnen, dat wijzelven in Gods huis mogen wonen. Het is genade om zich de minste plaats in de hemel onwaardig te achten. MAAR NOG GROTER GENADE IS HET, OM ZICH DE MINSTE PLAATS ONWAARDIG TE KEUREN IN DE KERK OP AARDE. EN ALLEEN DIT LAATSTE IS EEN AFDOEND KENMERK ONZER NEDERIGHEID.

J. van Andel

Welnu op dit volle, ondeelbare woord is het geloven betrokken. Dit volle, ondeelbare woord werkt het geloven en vormt er de „inhoud” van. En geloven is dit, dat dit volle en ondeelbare woord ons grijpt, in de harten indringt, vandaar uit het ganse leven beheerst en ons zo deel geeft aan het heil in Christus d.w.z. ons de vergeving der zonden deelachtig maakt en ons doet wandelen in nieuwigheid des levens.

Zie uit dit geloven komt de vroomheid, die met de liefde tot God verbonden eerbied voor Hem, op, en aan dat geloven is ze feitelijk inhaerent.

* * *

Wanneer wij nu die vroomheid van naderbij bezien, dan is het eerste moment dat zich daarvan aan ons opdringt de *kennis van eigen, werkelijke zonde* en van *eigen werkelijke schuld*.

Neen, het gaat in die kennis zeker niet om een stel begrippen!

Het gaat daarbij om het gelovend staan voor de heilige rechtvaardige God en voor het kruis van Jezus Christus. En als we van die God en dat kruis in de spiegel van het woord ook maar iets ontwaren, komt onze zonde voor ons in het volle licht te staan. Want coram Deo wordt onze zonde meedogenloos ontdekt. God zelf wijst ze aan en noemt ze ons bij name. En we zien dan een wêreld van ongerechtigheden in de vele verhoudingen waarin we staan en leven. We zien ze bovenal in ons diepe, onreine hart. Onze zonde wordt dan ontmaskerd als het openlijke of geraffineerde *zoeken van ons zelf*. Want de kern van alle zonde is dit dat we alléén ons zelf liefhebben en in alles en met alles ons zelf zoeken. Zonde is dit, dat ons eigen ik ons het hoogste goed is. Zonde is dit, dat we alles wat in ons bereik komt, de dingen, de mensen, de hemelse goederen, ja, God zelf, aangrijpen en annexeren ten dienste van eigen geluk, macht, eer.

Aan het begin van de weg van een zondaar staat het eigen ongebroken ik en aan het eind staat, neen, niet de levende God, Wien te dienen vrede is, maar ook weer datzelfde ongebroken ik, dat soms in een betoverend waas van religiositeit of moraal alles prostitueert ten bate van zich zelf.

Deze zondekennis heeft niets van doen met het zwaarmoedige gemijmer en het scrupuleuze in zichzelf rondtobben van een zenuwpatiënt. Het is evenzo radicaal wat anders dan de morele depressie welke Adler eenmaal zo plastisch als morele kater typeerde. Ze is ook gans wat anders dan een negatieve reactie van het geweten. Neen, in de zondekennis hebben we met God te doen. Hij staat daarin in ons leven en ontdekt ons de boosheid van onze daden en van ons diepe, verdorven hart zó, dat we er zelf ook wat van zien. Het wordt dan waarheid voor ons dat we verdorven zijn in gans ons bestaan en Gods wet elke dag met gedachten, woorden en daden overtreden. We zien het dat we walgelijk, onrein zijn van het hoofd tot de voeten, van de kern van ons bestaan tot de wijdeste omtrek.

En als we zo onze zonden zien ontdekken we ook onze *schuld*. Want wie werkelijk eigen zonden kent weet zich ook *schuldig* voor Gods aangezicht. Neen, dat betekent niet dat we ons voor Hem schamen en Hem om zo te zeggen niet in de ogen durven zien. Neen, schuldbesef is dat, dat het ons greep, dat we het zien, dat we door Gods recht, Gods wet te schenden een ontzaglijke *schuld* op ons hebben geladen en dat God daarom nu schrikkelijk *toorn!*

In de tijd der hervorming leefde dat schuldbesef in duizenden harten. Daarom snakte men toen naar vergeving, naar de radicale kwijtschelding van die schuld. En daardoor kwam het dat de prediking van de vergeving van alle zonden uit vrije genade in West-Europa een triomftocht hield. Maar

in onze tijd weet men van recht en wet en schuld weinig meer af. Men erkent nog wel, dat de mensen nog lang niet zijn wat ze moeten wezen. En daarom is er overal het streven naar verandering, verbetering, vernieuwing. Maar *schuld* kent men niet meer. Daarom weet men ook niet meer van *vergeving* en *gramschap*, van *toorn* en *straf!* En daarom hunkert men ook niet meer naar vergeving.

Maar als we waarachtig onze zonde zien, als we onze *eigen* zonden ontdekken voor Gods aangezicht aan de voet van het kruis, dan zien we ook onze *schuld*, oneindig groot en verpletterend. En het kreunt in onze ziel: O Here straf mij niet in Uwe toorn en kastijd mij niet in Uwe grimmigheid. En in onze harten gaat leven wat eenmaal de gereformeerden in al hun kerkdiensten beleden: Hemelse Vader, eeuwige en barmhartige God, wij erkennen en belijden voor uw Goddelijke majesteit, dat wij arme ellendige zondaren zijn, ontvangen en geboren in alle boosheid en verdorvenheid, geneigd tot alle kwaad, en onnut tot enig goed, en dat wij met ons zondig leven zonder ophouden uw heilige geboden overtreden, waardoor wij uw toorn tegen ons verwekken, en naar uw rechtvaardig oordeel op ons laden de eeuwige verdoemenis.

Zie, deze zondekennis en dit schuldbesef vormen een essentieel deel van de vroomheid. Ze maken de gelovende mens klein, pretentieloos, mild jegens anderen. Ze doen hen dag in dag uit sidderen voor en vechten tegen de ontzaglijke zondemacht, die hen in de geestelijke boosheden der lucht, vanuit alle hoeken van deze wereld en in het eigen hart rusteloos bedreigt. Bovenal: ze drukken hem telkens weer op de knieën om te roepen tot zijn hemelse Vader totdat Deze hem weer genadig is.

C. V.

TE BERDE

Wat betreft de verloving van Prinses Beatrix zou ik twee opmerkingen willen maken.

In de eerste plaats ben ik verbaasd en enigszins geschrokken over de golf van anti-Duitse gevoelens, die in de laatste weken in ons land openbaar is geworden. Uiteraard is het Duitse volk nu niet bepaald het ons sympathiekste volk, maar ik ben me nooit bewust geweest, dat de anti-Duitse gevoelens zo sterk waren, dat een niet onbelangrijk deel van ons volk zich in zijn oordeelvorming omtrent de verloving van Prinses Beatrix door deze gevoelens heeft laten leiden.

Koestert iemand anti-Duitse gevoelens op grond van persoonlijke ervaringen opgedaan tijdens de tweede wereldoorlog, het zij zo! Maar bedenkelijker is het, dat er een sterke stroming is onder historici en politieke commestatoren, die deze gevoelens is gaan rationaliseren en theoretisch is gaan funderen. Deze stroming wil het zo voorstellen, dat het Duitse volk door zijn eigenschappen als het ware voorbeschikt was om het nationaal-socialisme en zijn terreur aan te hangen. Wie zich op dit standpunt stelt, moet dan wel tot de conclusie komen, dat aan iedere Duitser, in casu Claus von Amsberg, omdat hij Duitser is, de ellende en het leed van de tweede wereldoorlog toegerekend moet worden.

Dergelijke redeneringen zijn echter onrechtvaardig en onbarmhartig. Men mag de zonden van een bepaald regime nooit toerekenen aan iedere willekeurige onderdaan van dat regime. Zeker niet wanneer die onderdaan nog tot een generatie behoort, die ten tijde van de misdaden nog niet volwassen is.

Terwijl ik dit schrijf zijn de resultaten van het officiële antecedentenonderzoek van Claus van Amsberg nog niet bekend. Maar als het juist blijkt, dat diens suspect gedrag gedurende de tweede wereldoorlog zou bestaan hebben uit het op bevel toetreden tot de Hitlerjugend en het op bevel ingelijfd worden in de Wehrmacht, en als alleen deze feiten voor velen aanleiding zouden zijn deze man af te wijzen als de huwelijkskandidaat van een toekomstige Koningin, dan zullen wij als volk van Nederland moeten leren, ook tegenover het Duitse volk, meer vergevengezindheid te tonen.

Herdenken is schoon; herdenken van onderdrukking, verzet en bevrijding is goed. Maar als herdenken leidt tot gevoelens van minachting van een vroegere tegenpartij en tot gevoelens van superioriteit ten aanzien van de eigen partij, dan is dat herdenken al veroordeeld.

In de tweede plaats moet mij een opmerking van het hart, die wellicht velen van u reeds in stilte hebben geslaakt: wat berust de monarchie toch op een wankele basis! Na een affaire-Irene nu al een affaire-Beatrix. En opnieuw verwijdering tussen volk en vorstenhuis.

Ik meen dat het wijlen minister-president Gerbrandy is geweest, die eens heeft opgemerkt, dat het Nederlandse volk niet zozeer koningsgezind, als wel Oranjegezind is. In deze woorden wordt wel heel treffend tot uitdrukking gebracht het merkwaardige karakter dat de monarchie bij ons bezit. Ergens zijn wij Nederlanders uitgesproken republikeins van aanleg. Alleen omdat het Huis van Oranje zich in de loop der geschiedenis zozeer heeft ingezet voor de verdediging van de vrijheden des volks — je zou haast zeggen voor de verdediging van de republikeinse vrijheden — hebben wij het koningsschap, en dan alleen maar onder een Oranje, aanvaard. In de verhouding tussen Huis van Oranje en het Nederlandse volk luistert het dan ook zeer nauw. Ten aanzien van de erfopvolging heeft de grondwet dit subtiële samenspel tussen volk en vorstenhuis geregeld.

Het is te hopen, dat deze regels niet alleen formeel, maar ook materieel worden gehonoreerd. Zou dit niet het geval zijn, dan zou er grote schade berokkend worden aan ons constitutioneel koningsschap.

v. O.

Een vlag, die de lading niet dekt

IV.

Een gerechtvaardigde daad? (vervolg)

Het zogenaamde „doleantie-besluit” van de kerkeraad te Beverwijk was niet overkomstig de kerkenordening. Er zal wel niemand zijn, die dit tegenspreekt. Maar er kunnen zich situaties voordoen, dat niet naar de kerkenordening te handelen is, omdat het kerkelijke leven, waarvan zij uitgaat en dat zij dienen en bewaren wil, eenvoudig niet aanwezig is, of radicaal wordt afgebroken.

Ook dit zal wel niemand tegenspreken.

Een bekend voorbeeld daarvan is o.m. het handelen van de kerkeraad te Amsterdam in de tijd van de Remonstrantse troebelen, aan welk optreden Dr. F. L. Rutgers in 1882 een knappe, rectorale oratie heeft gewijd, die, voorzien van vele uitvoerige bijlagen, in druk verschenen is.

Zij heeft mede gediend om de doleantie voor te bereiden!

Dit voorbeeld is ontleend aan een tijd, toen er inderdaad sprake was van een veelszins opgebroken zijn van de kerkelijke verhoudingen door het ontbreken van eentemigheid der leer op cardinale punten. Toen bovendien de Overheid op vele plaatsen de van de belijdenis afwijkende Remonstranten de hand boven het hoofd hield en het bijeen komen van een wettige nationale synode, die over de geschilpunten te beslissen had, verhinderde. Geruime tijd was het voor de kerken in Holland zelfs niet mogelijk in provinciale synoden bijeen te komen, eveneens door het verbod der Overheid. Als men daarbij nog bedenkt dat de Remonstranten stonden op een „revisie” der toen geldende

belijdenisschriften over de hele linie en dus nog meer aan de orde wilden stellen dan hun beruchte vijf punten, dan verstaat men dat er toen een volkomen ongeregelde toestand heerste; een noodsituatie in de volle zin van het woord.

Maar hoe was het in de classis Haarlem voor enkele jaren?

Was er enig bewijs, dat de kerken in deze classis niet bereid waren de leer te handhaven?

Was er ook maar enige grond voor het vermoeden, dat zij afwijking van de rechte leer wilden dulden?

De vraag stellen is haar beantwoorden.

Beverwijk over de vraag, of de predikant te Beverwijk „in dit stadium” schorsingswaardig was, zulks na toetsing van de Verklaring van Gevoelen van deze predikant.

Het is voor een rechte beoordeling van de situatie van betekenis na te gaan hoe de kerkeraad zich ten aanzien van het bovengenoemde classicale besluit in dezen heeft gedragen. Ik citeer uit het schrijven van de kerkeraad aan de zusterkerken in N.-Holland, gedateerd 4 mei 1962. Daarin wordt het volgende meegedeeld uit de kerkeraadvergadering van 12 febr. 1962, twee dagen na de vergadering van de classis, waarin bedoeld besluit viel.

„Eén der brs. vraagt ds O. of laatstgenoemde zich kan houden aan hetgeen onder punt 4 van de uitspraken van de classis is vermeld”.

Dit punt luidde aldus, dat de classis „vertrouwt, dat ds O. zulks belooft en in de tijd van toetsing zich onthoudt van dusdanige uitdrukkingen en zegswijzen in zijn predi-

king en in zijn ambtelijk werk, waardoor de verwarring zou worden vergroot".

„Ds O. antwoordt hierop: Neen. Hij zegt in zijn leer geen afwijking te zien van de Schrift en nergens tot andere gedachten te zijn gekomen of ook maar aarzeling bij zichzelf te gevoelen in deze.

Op de vraag of hij zich kan richten naar het leerrapport (dat ter classis had gediend) antwoordt Ds O.: Neen, in het geheel niet.

Vervolgens wordt ds O. gevraagd of hij de leer zoals deze in het classis-rapport is weergegeven kan verkondigen. Hij antwoordt daarop: Neen, dat is mijn overtuiging niet.

Breedvoerig wordt over het classisbesluit gesproken, aan welk gesprek elk kerkeraadslid deelneemt.

Terwille van de handhaving van de zuivere bediening van Gods Woord overeenkomstig de Drie Formulieren van Enigheid besluit de kerkeraad bij meerderheid van stemmen (1 stem tegen en 1 onthouding n.l. van ds .) gezien het classisbesluit alsmede bovengenoemde uitspraken van ds O. naar aanleiding van het classisbesluit, te gaan doleren, omdat naar zijn overtuiging alleen langs deze weg de rechte verkondiging van Gods Woord in de Kerk van Christus te Beverwijk nog goede voortgang kan vinden".

Dit is een merkwaardige gang van zaken. Ik vraag daarvoor bijzondere aandacht.

De kerkeraad vraagt bij monde van zijn leden ds O. of hij zich naar het classisbesluit kan richten.

Ds O. antwoordt op deze vraag ontkenkend.

Dat wordt de grond voor de kerkeraad te gaan „doleren", welk „doleantie-besluit" gericht is tegen het besluit van de classis!

Wanneer ds O. zich er wel naar gericht had, dan was het tot dit „doleantie-besluit" niet gekomen. M. h. o. op een zich houden aan het classisbesluit zijn toch de verschillende vragen aan de predikant gesteld. Zijn ambtsbediening had voortgang kunnen vinden, indien hij op de hem gestelde vragen van conformering aan de verschillende uitspraken van de classis bevestigend had geantwoord. Anders toch waren deze vragen zinloos.

De kerkeraad was blijkbaar van oordeel dat er met deze classisbesluiten te werken viel, al had hij graag de uitspraak gehad, dat zijn predikant schorsingswaardig was.

De vraag is dus niet, of deze besluiten volmaakt waren en ook niet of ze niet beter hadden kunnen zijn, scherper gesteld, strakker de zaak aanbindend. . . . dat had m.i. gekund. Maar de vraag is of er mee te werken viel.

Die vraag is gewettigd, want de kerkeraad zelf begon er mee te werken.

De predikant echter wees ze vierkant af. Maar hoe ter wereld kan de kerkeraad dan m.h.o. op deze besluiten „in doleantie" gaan?

Geen zinnig mens zal op deze vraag een bevredigend antwoord kunnen geven.

De kwestie van de tijdnood.

Er is ter rechtvaardiging van de handelingen van de kerkeraad te Beverwijk op gewezen, door deze kerkeraad zelf en later door de generale synode, dat het zonder meer in appèl gaan bij de e.k. particuliere synode van Noord-Holland zou inhouden, dat de kerkeraad nog langer de onschrijftuurlijke prediking zou moeten toelaten en dat de verwarring in de gemeente zou toenemen.

Wat het laatste betreft, aan deze verwarring is de kerkeraad zelf niet geheel onschuldig geweest en zijn doleantie-besluit heeft meegebracht, dat de gemeente is ge-

scheurd, al is aan deze scheuring de predikant zeker niet onschuldig.

Maar het hier gestelde dilemma is onjuist.

Niemand heeft het de kerkeraad opgedrongen.

De kerkeraad had zich op staande voet tot de zusterkerken in de classis kunnen richten met de mededeling van de verwerping door zijn predikant van de classisuitspraken en met een verzoek om hulp op zeer korte termijn, daar hij het nu zeker niet verantwoord achtte zo met zijn predikant verder in zee te blijven gaan.

De vraag blijft hier buiten beschouwing of ds O., wiens leringen op bepaalde punten zijn afgewezen, in elke prediking van zijn afwijkend gevoelen blijf gaf en dus als geheel genomen afwijkend leerde.

Het dilemma: of beroep op de part. synode of in doleantie gaan om niet langer afwijkende leer te moeten dulden was dus niet dwingend.

De hulp der classis had direct verder ingeroepen kunnen worden.

Was deze niet gegeven, dan had de situatie opnieuw bekeken kunnen worden.

In plaats van deze weg te bewandelen heeft de kerkeraad door zijn onkerkordelijke handelwijze de zaak in onkerkelijke banen geleid; het vermaan van de classis onvruchtbaar gemaakt en een kerkordelijke strijd in en tegen de classis ontketend, waardoor de leerkwestie tenslotte geen afhandeling heeft gekregen.

Er ontstond een chaos in kerkrechtelijk opzicht, waarin o.i. noch de classis Haarlem noch de elkaar opvolgende particuliere synodes van Noord-Holland rechte lijnen wisten te trekken.

Een droeve demonstratie van het feit, dat het laten varen van kerkordelijke bepalingen onder een schijnberoep op tijden van volkomen verwarring als ten tijde der Remonstrantse troebelen niet straffeloos kan geschieden, maar een chaos in het leven roept, waarin vrijwel niemand meer de rechte weg weet te wijzen.

Een onjuist beroep

De generale synode heeft zich ter rechtvaardiging van het „doleantie-besluit" van de kerkeraad te Beverwijk beroepen op een uitspraak van de nationale synode van Dordt 1618/19. En wel op de volgende:

dat niet dezulken scheurmakers genoemd worden, die zich in geschillen over de leer afscheiden van de degenen die afgeweken zijn van de waarheid (Rom. 16 : 17), maar dezulken die met hun nieuwe leringen scheuringen in de kerken veroorzaken" (vgl. acta synodi 1678/1619, 26ste Sessie).

Deze uitspraak ziet op de tijd der Remonstrantse troebelen, toen van een normaal functionerend kerkelijk leven op de grondslag van de belijdenis niet gesproken kon worden. Dit moet bij deze verwijzing naar de Acta van Dordt wel worden bedacht.

Het is daarom noodzakelijk even te letten op het verband, waarin de Synode van Dordt deze uitspraak deed en de afscheiding van de Remonstrantse leraren goedkeurde en niet voor een onwettige scheuring hield.

Ik citeer uit dezelfde 26ste sessie:

De Remonstranten maakten de separatie of afscheiding zelf noodzakelijk, zo lezen we. Waardoor?

Doordat zij „diegenen, die zulke verdraagzaamheid (als de Remonstranten voorstonden en waardoor zij hun nieuwe leringen zochten „door te drijven" G. J.) niet konden toestaan, noch gedoogen, dat in Gods Kerk zulke nieuwe leeringen zouden gedreven worden, uit hunne diensten helpen stooten, de Gemeenten van hare trouwe die-

naren en herders beroofd, en degenen, die zich daarover ontevreden hielden, kwalijk laten behandelen. Waardoor zij veroorzaakt hebben, dat de Gemeenten, die zulke hare herders voor getrouwe leeraren der waarheid en dienaren van Christus hielden, zich van zoodanige kwade en verkeerde arbeiders afscheiden".

Hier wordt dus gezegd, dat de Remonstranten de trouwe Herders uit hun diensten hielpen stoten en de gemeenten ervan beroofden en diegenen kwalijk behandelden die daarover ontevreden waren. Zo waren zij zelf de oorzaak van de scheuring.

Dit werd gesteld tegenover de klacht der Remonstranten, dat de Contra-Remonstranten de kerk hadden gescheurd en afscheidingen hadden bewerkstelligd. Daarvan zijn ze zelf de oorzaak, zo is het antwoord.

En in dit verband volgt dan het gedeelte, waarnaar de synode van Rotterdam verwijst:

„Daaruit volgt evenwel niet dat zoodanige Gemeenten, die zich van de Remonstranten om de voorgemelde redenen afgescheiden hebben, oorzaken zijn van de scheuring. Want schismatici of scheurmakers plegen in de Kerk genoemd te worden niet degenen, die zich in enige geschillen over de leer afscheiden van degenen, die zij verstaan afgeweken te zijn van de waarheid (anders zou de Apostel scheuring gebieden, Rom. 16, 17); maar die alzo afscheiden, dat zij zich aan het oordeel der gemeene Kerken niet begeeren te onderwerpen, of tenminste, die met hun nieuwe leeringen auteurs zijn van scheuringen in de particuliere Kerken. . . ."

Even verder volgt dan dit:

„Want naardien zij (de Remonstranten, G. J.) de eerste afscheiding van hunne medebroeders gemaakt hebben, door, zonder weten derzelve, te zamen te spannen en van de hooge Overheid te verzoeken, dat zij bij hunnen opiniën mochten gedragen en gehandhaafd worden tegen alle kerkelijke censuren, die hierover tegen hen zouden mogen voorgenomen worden, hebben zij ondertusschen altijd gearbeid hoe langer hoe meerder aanhang te maken, om hunne opiniën in de kerk door te drijven".

Zó was toen dus de situatie.

De Remonstranten stelden hun positie veilig met behulp der Overheid, die toentertijd in kerkelijke zaken vaak een beslissende macht uitoefende.

En vanuit die positie werkten zij aan de ondergang der rechte leer.

Daarom — ik vervolg nu het citaat —

„Wat konden diegenen, die naar het getuigenis hunner consciëntie en volgens hunnen roeping ijverden om de waarheid tegen hunne wedersprekers staande te houden, minder doen, dan dat zij in bijeenkomsten in bijzondere vergaderingen overleidden en met elkander beraadslaagden wat best gedaan ware tot handhaving der waarheid en verhindering van alle verdere afbreuk in de leer, en weering van alle schandalen, inzonderheid **dewijl men nu zoo vele jaren na elkander tevergeefs gesolliciteerd had om een nationale of provinciale Synode** en dat er **geen waarschijnlijkheid** was, naar menselijk oordeel, **eenmaal daartoe te komen**, maar dat men tercontrarie merklijk zag, dat de Remonstranten alleszins arbeidden **met autoriteit der Overheid**, ook door onordelijk en tegen Gods Woord strijdende procederen, in de Kerken **predikanten van hunne gezindheid in te dragen. . . .**"

De onderstreping in dit citaat is van mij; ik citeer uit de uitgave van Ds Donner te Leiden.

Nu voor het laatst: in dit verband is te Dordt 1618/19 gesproken over het rechtmatige van de afscheiding en separatie. Een volkomen andere situatie dan zich te Beverwijk voordeed en in de classis Haarlem.

Het apostolisch vermaan van Rom. 16 : 17 — het mijden van valse leraars — blijft

zijn kracht behouden, maar het is in de samenleving der kerken kerkordelijk geregeld en naar deze regels heeft men te handelen, tenzij zich een situatie weer zou voordoen als ten tijde der Remonstrantse troebelen, hetgeen God de Here genadig moge verhoeden.

Anders roept men willekeur en chaos op, die niemand straks meer weet te keren.

(Ongecorrigeerd)

G. Janssen.

RECTIFICATIE

In ons vorige artikel schreven we, dat ds. Visee in Opbouw alvast de mogelijkheid aan de hand heeft gedaan m.h.o. op Groningen-Zuid in een bepaald geval te gaan „doleren in het kerkverband”.

Dit was onjuist.

Ds. Visee sprak van **vrijmaking** binnen het kerkverband, in het no van 1 jan. 1965.

Waarvan, met verontschuldiging, acte.

Vanzelfsprekend verliest daarmee de volgende zin zijn zin.

De door collega Visee aangewezen mogelijkheid te bespreken valt buiten het kader van deze artikelen.

Kerkelijk Leven

De nood van een synodaal man

Op de voorpagina van De Reformatie, eerste kolom links is een vaste wekelijkse rubriek, verzorgd door S. Hij vertelt in het nummer van 1 juni een mooi verhaal. Hoor maar: een synodale man is uit de bondsdag van zijn synodale mannenbond met sigaar en al weggelopen, de bondsdag waar prof. Lever sprak, omdat prof. Lever sprak over Genesis 1 tegen Genesis 1. En toen die synodale man bij prof. Lever was weggelopen is hij tegen een vrijgemaakte man aangelopen, en heeft om zo te zeggen „vers van de lever” zijn gal laten lopen over prof. Lever, de bondsdag en de synodale kerken. Toen de vrijgemaakte man vertelde dat hij vrijgemaakt was heeft de man met de sigaar zijn liefde voor de vrijgemaakten verklaard, maar ook gezegd dat hij er niet over dacht zich vrij te maken: daar was het ook niets, helemaal geen tucht ondanks de aanvallen op de belijdenis en geknoei met de kerkorde.

S. was er verslagen van.

Ik ook.

Want er wordt onder ons met de k.o. geknoeid. Op alle manier. Er wordt geschorst in flagrante strijd met artikel 79 zonder en tegen het oordeel der naastgelegen kerk. Ook worden er dominees aan de kant geschoven in zgn. „dolerende” kerken: Breda, Beverwijk. In hetzelfde kolommetje las ik onlangs dat de schrijver het in zo'n kleine dolerende gemeente soms prettiger vond dan in een grote niet dolerende kerk van zegge een duizend zielen.

Voorts: wie zal het zo'n synodale man kwalijk nemen dat hij meent dat „men” in de vrijgemaakte kerken de belijdenis wil bijzetten in een rariteiten-kabinet? Vrijgemaakte kranen schrijven het zelf.

Ik kan de nood van die synodale man verstaan.

G. Visee.

BOEKBESPREKING

Aanvaardt elkander, Ds. G. Janssen, Gereef. Predikant te Amsterdam-W.; Buijten en Schipperkeijn - Amsterdam - 1965. Prijs f 3,—.

Juist in de dagen waarin de particuliere synode van Groningen zich opnieuw met de tuchtprocedure tegen ds. Van der Ziel bezig houdt komt bovengenoemde brochure van de pers. Ik haast mij daarom de aandacht van onze lezers daarop te vestigen.

Ds. Janssen van Amsterdam-W. is een man die het Geref. Kerkrecht door en door kent. Hij is bovendien een van de beste kenners van de vrij-

making en de achtergronden daarvan. Zijn boek daarover, „De feitelijke Toedracht”, dat reeds een paar maal herdrukt werd, is het beste van wat over de geschiedenis van de Vrijmaking is geschreven. Maar niet alleen kent ds. Janssen het Geref. Kerkrecht — hij heeft in zijn kerkelijke arbeid ook steeds getoond daarnaar te willen **handelen**. En evenzo was het hem er steeds om te doen dat wat in de vrijmaking het wezenlijke was vast te houden en, onder leiding van Gods genade, vruchtbaar te maken aan de bloei van het kerkelijk leven. Zo schreef hij een tijd geleden de voortreffelijke brochure „Schorsing en Kerkverband”, waarin op zakelijke en vernietigende wijze de schending van wat de kerkorde voorschrijft over de tuchttoefening van ambtsdragers zoals deze in de „tuchttoefening” op ds. Van der Ziel werd ondernomen, aan de kaak wordt gesteld. En zo kritiseert hij momenteel in ons blad ook het door en door onhistorische en onkerkelijke geknoei dat thans ten onrechte, met de naam „doleantie” wordt gesierd. Ten slotte kwam bovengenoemde brochure van de pers. En om dat maar dadelijk te zeggen: Ze is voortreffelijk en glashelder. Ze is bovendien ook levendig en boeiend geschreven.

Telkens weer hoort men de verzuchting: wat is er nu eigenlijk in de kerk van Groningen-Zuid gebeurd? Wat heeft ds. Van der Ziel nu feitelijk gedaan? Welke verschrikkelijke zonde heeft hij bedreven dat hij uit het ambt moest worden gestoten? Welke is de boosheid die de meerderheid van de kerkeraad ertoe bracht ds. Van der Ziel onder censuur te zetten en dus in principe uit te sluiten uit het Koninkrijk Gods?

Wanneer men met deze vragen in het hart de besluiten van de kerkelijke vergaderingen naleest komt men geen stap verder. De vonnissen van onze kerkelijke vergaderingen, zo schrijft ds. Janssen terecht, „zijn veelal bijna onleesbaar, zelfs voor „ingewijden” en hen, die uit de aard van hun werk of studie meermalen met kerkelijke rechtspraak in aanraking komen. Ze halen van alles overhoop. Ze zijn opgesteld in een ongenietbare, ingewikkelde, houterige stijl”. Een grote verdienste van de brochure van ds. Janssen is nu dat daarin bondig en duidelijk wordt aangetoond waar het in feite in de procedure van ds. Van der Ziel om ging en gaat. In zes en dertig paragraafjes wordt daarin de kern van de Groningse kwestie uiteengezet. En ds. Janssen doet dat door speciaal grondig te analyseren en te kritiseren het onkerkelijke gedrag van de kerkeraad van Groningen-Zuid en de kerkelijke vergaderingen die geheel of ten dele goedkeurden wat de kerkeraad van Groningen-Zuid met de naam van „schorsen in eigen verantwoordelijkheid” aanduidde.

Ds. Janssen wijst er in zijn brochure eerst op dat ds. Van der Ziel toen hij en enkele andere broeders met de synodale kerkeraden van Groningen sprak beslist **niet** inging tegen een besluit van de eigen kerkeraad. Deze kerkeraad had namelijk wel afgewezen een samenspreking waarbij de „zaaksgerechtigheid” ten aanzien van de vrijmaking buiten discussie zou blijven. Maar hij had óók verklaard dat hij een samenspreking waarin men wilde trachten de gebonden kerkeraden te bewegen de struikelblokken weg te doen niet alleen niet wilde weigeren maar daartoe zelfs altijd bereid te zijn. Ds. Van der Ziel heeft evenwel beslist niet zulk een samenspreking gehouden als de kerkeraad veroordeelde. Hij hield een geheel andere dan die welke de kerkeraad voor ongeoorloofd had verklaard. Het was hem er juist om te doen een samenspreking te bevorderen waarin over die zaaksgerechtigheid nadrukkelijk zou worden gehandeld. Door dit evidente feit te negeren miste, zoals ds. Janssen zegt, de tuchtprocedure tegen ds. Van der Ziel haar fundament. En wanneer het fundament ervan bezwijkt stort het gehele gebouw ineen. „Het fundament is ondeugdelijk. Het **uitgangspunt** deugt niet. Daarom is heel de procedure fout gelopen.”

Maar omdat de kerkeraad ds. Van der Ziel een „zonde” aanwreef die hij niet had bedreven, miste ook alle vermaan dat de kerkeraad tot deze predikant richtte alle grond. Het vermaan nl. over de zonde dat ds. Van der Ziel inging tegen de besluiten van zijn kerkeraad, **daarom** afweek van art. 30 N.G.B. en art. 31 K.O., mitterij pleegde tegen de kerkeraad, de broederschap schond enz. Dat vermaan was zonder meer een slag in de lucht.

Dit radicale afwijzen van het kerkeraadsvonniss betekent niet dat ds. Janssen alle handelingen van ds. Van der Ziel goedkeurt. Integendeel, ook daaromtrent geeft hij een bezonnen en bezonken oordeel. Ds. Van der Ziel heeft naar zijn overtuiging meermalen niet „wijs” en ook niet „broederlijk” gehandeld. Maar dit verandert niets aan het feit dat de procedure een volkomen onvoldoende, een „wrakke” grondslag had en daarom mis was. Bovendien, aldus nog steeds ds. Janssen, heerste in de kerkeraad van Groningen-Zuid een anti-synodaal sentiment, een kramp-houding. En dit gevoegd bij de onjuiste bewering dat ds. Van der Ziel tegen de besluiten van de kerkeraad inging, was er tenslotte oorzaak van dat de kwestie van de aanvang af werd vertroebeld. Met als gevolg dat de zaak-ds. Van der Ziel

tot een **ordekwestie** werd gemaakt. Er geschiedde in Groningen's kerkeraad het rampzalige, dat ook het dieptepunt in de tuchthandelingen van de kerkelijke vergaderingen uit de veertiger jaren is geweest. Namelijk dat men de zaak waar het in feite om ging verdonkeremaande door er een „ordekwestie” van te maken. En zo kon men horen, tot zelfs van de praeses der synode: ds. Van der Ziel is helemaal niet geschorst op grond van zijn samenspreken met de synodale kerkeraden!

De zaak, aldus ds. Janssen, „is getrokken in de sfeer van de orde: Art. 31 is door ds. Van der Ziel niet betracht; daardoor is hij onbroederlijk; heeft hij de enigheid des Geestes niet betracht; is hij ongehoorzaam aan de kerkeraad enz., zulks alles vanuit het reeds meermalen aangewezen onjuiste uitgangspunt: Ds. Van der Ziel overtreedt het kerkeraadbesluit”.

Maar: „deze weg is **fataal!** Zo kan men elk onordelijk optreden promoveren tot een ernstige zonde, zonder de zaak zelf in behandeling te nemen.

Meneer, u bent buiten de orde — dat is dan al genoeg om na een poos vermaan met art. 79 en 80 K.O. op de proppen te komen.

Hiermee is niet gezegd en wil niet gezegd zijn, dat het **goed is** buiten de orde te zijn. Maar het voor de kerk dodelijk gevaar van het eindeloos stellen van formele orde-kwesties ligt hier duidelijk op de loer, belangrijk of onbelangrijk, het doet er niet toe. Buiten de orde is buiten de orde. En art. 31 K.O., dat de christelijke vrijheid beschermt, wordt een strik!

Buiten de orde! Dát is het grote kwaad.

Daarom is ds. Van der Ziel geschorst, zegge en schrijve meer dan een jaar nadat hij buiten de orde geweest is, maar dan nog op een andere wijze buiten de orde, dan de kerkeraad stelde, nl. **zonder tegen een uitdrukkelijk besluit van zijn kerkeraad te zijn ingegaan**. Om precies te zijn: 15 febr. 1962 was de laatste samenspreking; 5 en 9 juli 1963 werden de gronden voor de schorsing vastgesteld, d.i. bijna anderhalf jaar na de „zonde”.

„Zo zout heb ik het nog nooit gegeten.”

Uitvoerig en duidelijk beschrijft ds. Janssen daarna de trieste gang van de schorsingsprocedure. Het is een schokkend en beschamend relaas. Telkens vraagt men zich af: Hoe is het mogelijk dat dit alles in een kerk van Christus kon geschieden? Hoe kon men tot zulk een on-Geestelijk en onkerkelijk niveau van handelen wegzinken? Ds. Janssen zegt daar het volgende van:

„Ik wees reeds op een anti-synodaal sentiment — iets anders dan een anti-synodale geloofshouding — dat een rol heeft gespeeld.

Daar is ook een kramp-houding een anti-synodale kramhouding. En angst, angst voor het „synodale gevaar”. Dat is niet voldoende vrijgemaakt zijn.

Er waart ook een geest van juristerij onder ons rond. Procederen, dat doen we eindeloos. Met constateringen, overwegingen, oordelen, uitspraken en besluiten zonder tal. De honden lusten er geen brood van. Maar velen zwelgen er in.

Er is ook een geest van perfectionisme, dat altijd verwant is aan wetticisme. Daar komt ook dat opblazen van kleine zaken tot grote zaken vandaan en het wat miserabel is voor censurabel verklaren, vgl. de affaire van de preek-passage van ds. Van der Ziel.

Het is diep **tragisch**. Men heeft de kerk lief en wil ernst maken met het rechte leven in de kerk, maar we komen steeds dieper in het moeras van moeilijkheden en procedures.

Ik geloof, dat we teveel zelf willen doen en menen, dat we door allerlei „maatregelen” te treffen, de zaken in goede banen kunnen houden. We laten m.i. te weinig over aan de Here en de kracht van Zijn Woord en Geest. En houden te weinig rekening met elkaars zwakheden en gebreken. En vergeten te veel, dat de liefde een menigte van zonden bedekt.

Deze procedure en haar behandeling vertoont een geestelijk manco. Dat wordt slag op slag zichtbaar en als we dat gaan zien, kan dat genezende werken.

We staan teveel op onze tenen en draaven mateeloos door. Het gevaar van fanatisme wordt zichtbaar. En daar komt verblindende van.”

Vlijmscherp is ook het oordeel van ds. Janssen over de uitspraken van de generale synode over de procedure-Van der Ziel. Om alle uitspraken daarover te kritiseren zou meer nodig zijn dan een brochure van normale omvang, zegt hij. „Ik heb zelden in mijn leven meer onhoudbare overwegingen en oordelen van kerkelijke vergaderingen gelezen dan in die der generale synode. Ze dragen duidelijk het stempel van een rapporteur die er maar wat van gemaakt heeft zonder zich voldoende rekenschap te geven van wat hij poneerde en van een — uiterst geringe — meerderheid der synode, die zich heeft afgegrensd tegen de door de minderheid uitgebrachte kritiek en maar doordreef.”

Van bijzonder belang is voorts wat ds. Janssen schrijft over de beweringen van ds. Wiskerke in deze zaak. Deze had ter verdediging van de kerkrechtelijke manipulaties van de kerkeraad van Groningen-Zuid gewezen op art. 87 van de K.O., dat ervan spreekt dat kerken en kerkelijke vergaderingen „naarstigheid zullen doen” om de

Kerkorde te onderhouden. De kerkeraad van Groningen had immers "naarstigheid gedaan" om bij de procedure tegen ds. Van der Ziel de door de kerkorde gewezen weg te bewandelen. Maar de boze kerkeraad van Groningen-Noord en een boze classicaal vergadering hadden hem daarin gehinderd. En ja, toen moest de kerkeraad van Groningen-Zuid wel van de kerkorde afwijken en "schorsen in eigen verantwoordelijkheid". Dat wil zeggen: schorsen op een wijze die lijnrecht ingaat tegen wat de kerkorde duidelijk en bindend voorschrijft.

Ik kan hier het klemmende betoog waarmee ds. Janssen de redeneringen van ds. Wiskerke in hun onhoudbaarheid ontmaskert niet weergeven. Onweerlegbaar toont hij aan dat ds. Wiskerke in zijn bewijsvoering reeds heimelijk binnensmokkelt wat hij juist moest bewijzen. En dat hij een betoog opzet nota bene uitgaande van het oordeel van de van partijdigheid toch altijd te verdenken, of aan partijdigheid en bevooroordeelheid het meest blootstaande instantie: de eigen kerkeraad. En dat daarom alle geschrijf van ds. Wiskerke over de rechtmatigheid van het kerkelijke wanbedrijf van Groningen-Zuid en de hem verdedigende vergaderingen en personen een slag in de lucht is.

Aangrijpend en ernstig is wat ds. Janssen opmerkt over de betekenis van wat in Groningen is gebeurd. Daar is de door alle kerken aanvaarde kerkorde op ernstige wijze en in een fundamenteel onderdeel apert geschonden. Dat is een hoogst ernstig en zorgwekkend feit. "Zal het kerkelijk leven niet in een chaos veranderen, zo schrijft hij, dan moeten de gemaakte afspraken worden nagekomen. Ik zou hier willen spreken van een ereplicht door de vrijmaking, toen daarop zeer sterke nadruk is gelegd tegenover de hiërarchie."

Door dit handelen in strijd met de K.O. ontstond in de kerken grote verontrusting. Meer dan over enige andere kwestie. Maar die verontrusting heeft een nog diepere oorzaak dan de schending van het "gemeen akkoord" der kerken. Die ligt, aldus ds. Janssen, "in een bepaalde gesteldheid van de geest, waarin deze zaak is behandeld en beoordeeld.

Door buitenstaanders is deze zaak een test-case voor onze kerk genoemd. En daarin schuilt veel waars.

Hoe gaan we met elkaar om?
Hoe overwinnen we bepaalde moeilijkheden?
Hoe handelen we bij verschil van inzicht?
Hoe treden we op, wanneer er fouten worden gemaakt?

Dit zijn allemaal vragen, die mede de achtergrond vormen van de procedure-Van der Ziel.

En het zijn vragen die niet alleen de kerkleden in Groningen-Zuid raken, maar ons allemaal.

Want we behoeven er geen doekjes om te winden: er zijn op vele plaatsen in onze kerken spanningen.

Vermoedelijk heeft deze schorsingsaffaire ook daarom zoveel stof doen opwaaien omdat de "samsprekings-kwestie" er de aanleiding toe is geweest. Velen gevoelen zich in de veroordeling van ds. Van der Ziel zelf getroffen, omdat zij ook voor samspreking zijn. Anderen achten door deze veroordeling de vrijheid in onze kerken aangetast en vrezen sectarische verenging van het kerkelijk leven...

Naar mijn mening zal er in onze kerken een andere mentaliteit moeten groeien zullen we niet met elkaar in de moeite blijven zitten en zullen ten slotte de spanningen niet tot uitbarstingen leiden, die niemand begeert, als hij ten minste kerkelijk denkt."

En waar het dan op aankomt zegt ds. Janssen met deze woorden: "Laten we buigen voor de Heilige Schrift, die ons ook nu de weg wil wijzen: "Aanvaardt de zwakke in het geloof, maar niet om overwegingen te beoordelen" (Rom. 14:1); "Laten wij dan niet langer elkander oordelen, maar komt liever tot dit oordeel: uw broeder geen aanstoot of ergernis te geven (Rom. 14:13): "En ik wijs u een weg, die nog veel verder omhoog voert: al ware het, dat ik met de tongen der mensen en der engelen sprak, maar had de liefde niet, ik ware schallend koper of een rinkelend cimbaal" (1 Cor. 12:13 en 13:1); "Want gij zijt geroepen, broeder, om vrij te zijn, (gebruikt) echter die vrijheid niet als een aanleiding voor het vlees, maar dient elkander door de liefde" Gal. 5:13); "Laten wij dan allen, die volmaakt zijn, aldus gezind zijn. En indien gij op enig punt anders gezind zijt, God zal u ook dat openbaren; maar hetgeen wij bereikt hebben, in dat spoor dan ook verder!" (Phil. 3:15 en 16).

Het is met grote dankbaarheid dat ik deze brochure aankondig en aanbeveel.

Het zou niet best zijn als in onze kerken wat in de kerk van Groningen-Zuid — en door de haar steunende kerkelijke vergaderingen — geschied is, kritiekloos werd aanvaard.

We zouden dan een wezenlijk goed dat God ons in de vrijmaking heeft geschonken hebben verloochend. En wat erger is: we zouden dan de weg van de secte zijn opgegaan.

Het is de verdienste van de brochure van ds. Janssen dat hij deze dingen zo helder en ernstig laat zien. Zij is een openbaring daarvan dat het ware kerkelijk besef onder ons nog leeft. Ook daarin dat zij bedoelt alle broeders vast te houden en te dienen door ze te dringen naar een waarachtig, een echt-Geestelijk leven.

Ik hoop dat duizenden deze brochure zullen lezen en bestuderen. C. V.

soraal hoofdartikel. Eenvoud echter is het kenmerk van het ware en onze Heiland verwees naar een beker koud water.

bangheid

Onlangs beluisterde ik — buiten Rotterdam — een preek, waarin tot zeventien maal toe een zin begon met „Daarom zijn wij ook zo bang...” Ik weet niet alle zeventien vreesinboezemende verschijnselen meer, maar herinner me goed dat de predikant het had over het „bartsianisme”, over „het valselijk zo geheten oecumenische streven” en over de E.E.G. mitsgaders de eenheid van Europa. Het was duidelijk dat het gevaar, volgens hem, school in machtsconcentraties op kerkgenootschappelijk en politiek terrein en de gemeente werd opgeroepen dankbaar te zijn „dat de stem van Gods volk nog mag doorklinken in het parlement”. We gaan nu maar voorbij aan het feit dat en aan de stem en aan Gods volk een bedenkelijke versmalling werd opgelegd (u mag wat mij betreft even goed denken aan een broeder die in de kamer zit voor een conservatieve partij als aan een andere broeder die een opportunistische partij vertegenwoordigt, de ondergetekende is principiële-partijloos), het belangrijkste is de herhaalde aanhef: „Daarom zijn wij ook zo bang...”

De predikant hanteerde vermoedelijk heel gewoon een gebruikelijke zegswijze, maar deze komt niet uit de lucht vallen. Zijn woordgebruik openbaarde dat hij werkelijk bang was en dat hij vond dat het (voor de helft slapende en geuwend) kerkvolk ook bang moest zijn. Nu maakt een goede herder de schapen nooit bang, hij stelt hen juist op hun gemak en waarschuwt concreet voor concrete gevaren, er meteen op wijzend wat er tegen valt te doen. Ik ontken niet dat de predikant inderdaad reële gevaren signaleerde, daargelaten of Gods volk in de woordverkondiging op deze gevaren moet worden gewezen. Neen, het gaat mij dáárom erop te wijzen dat in deze preek de aandacht volkomen **extra-vert** gericht was, d.w.z. alleen op de buitenwereld, op de wereld buiten de nog net beschuttende kerkmuren. Terwijl Schrift (en belijdenis) ons erop wijzen dat de duivel, de wereld en ons eigen vlees de grote gevaren meebrengen en inhouden. Het dwaze (en derhalve onschriftuurlijke) van menig streven in het kader van „de doorgaande reformatie” is juist dat men aan de buitenkant begint, zelfs met een beroep op de eenheid des levens. In het Calvinistisch Jongelingsblad schrijft drs. Faber momenteel een hele serie artikelen over de (politieke) doorbraak en hij hamert erop dat eigen partijvorming, het stemmen op eigen kandidaten etc. juist nodig is vanwege die eenheid des levens, die niet verbroken mag worden. Ik heb werkelijk respect voor de consequente redenering en ik wil nogmaals betuigen een voorstander te zijn van eigen vrijgemaakte scholen en van het gereformeerd maatschappelijk verbond. En wat die eenheid des levens betreft: juist door mijn vak ben ik met deze materie maar al te zeer vertrouwd. Maar laten de mensen die deze eenheid des levens toepassen op het uiterlijke leven dan ook volkomen consequent zijn en snellijk overgaan tot het stichten van een vrijgemaakte radio-omroep (annex televisie-stichting), een vrijgemaakte school voor kleuterleidsters, een vrijgemaakte school voor scheepswerktuigkundigen en wat niet al. Ja, zal men zeggen, maar daartoe ontbreken de middelen... en dan volgt men dezelfde redenering als diegenen die bezwaar hebben tegen het stichten van een school omdat de leerlingen van heinde en ver bijeengebracht moeten worden. Ergens houden de „doorgaanders” evengoed halt als de „niet-doorgaanders” en de grens is

Vrees voor confrontatie

het insigne

De man tegenover mij is ongetwijfeld een flinke vent. Hij is met niet meer dan een Ambachtsschooldiploma de maatschappij ingegaan, hij behaalde in de avonduren diverse diploma's en thans is hij, met zijn zevenentwintig jaren, chef van het bedrijfsbureau en van de afdeling arbeidstechniek bij een gerenommeerde ijzergieterij. Hij is gelukkig getrouwd, vader van twee kinderen en dient de plaatselijke (gebonden) gereformeerde kerk als diaken. Hij is voorts nog duidelijk in de opgaande levenslijn en hij zal het nog wel verder weten te brengen, vooral daar hij vitaal, energiek en eierzuchtig is. Bovendien is hij een prettig mens, die gemakkelijk iets van anderen gedaan krijgt.

Er is echter een „maar” bij en daarover consulteert hij mij. Hoewel hij er bij de directie goed opstaat en het met menigeen goed kan vinden, zijn er af en toe strubelingen met het personeel. „En het is allemaal dáárom”, komt er heftig uit, terwijl hij wijst op het CNV-speldje dat zijn revers tracht te sieren. Er volgt een heel verhaal, waarin nog al eens voorkomt dat hij om des geloofs wille wordt vervolgd, dat de „rooie” arbeiders aanstoot nemen aan zijn insigne en dat er zelfs een handgemeen heeft plaatsgevonden, dat zijn prestige heeft geschaad.

Als hij is uitgesproken adviseer ik hem, op kalme toon, het speldje van de vakbond voortaan thuis te laten. Hij kijkt mij aan alsof ik ook al een geloofsvervolger ben geworden en hij brengt eruit: „Dat

nooit”. Waarop ik hem uiteenzet dat het dragen van speldjes ontstaat op circa veertienjarige leeftijd, bij het eerste „club-contact” en dat zijn arbeiders blijkbaar drommels goed dóórhebben dat zijn zwakke plek dáár ligt en dat zij aanvoelen dat hij zich nog laat treiteren als een opgroeiende jongen. Hij werpt nog even tegen een leesbare brief te moeten zijn, maar als ik hem vraag of hij dat tijdens het knokpartijtje ook was zwijgt hij beschaamd en belooft hij beterschap, óók als een kleine jongen.

Ik vertel u dit — historische — relaas, omdat hierin aan de dag treedt hoe vele christenen zich voorstellen naar buiten toe te moeten optreden. Men wil een speldje, een insigne, een kenteken of merkteken dragen, opdat buitenstaanders weten met wie ze te maken hebben. Ik heb het nu niet over één of andere penning of over een kaartje die van dienst kunnen zijn bij een ongeval of i.d., neen, het gaat over dat insigne en over alles dat zijn plaats in kan nemen om als christen herkenbaar te zijn en als zodanig de geestelijke strijd te voeren. Zulk een kenteken kan zijn tot een bepaalde politieke partij te behoren, een zeker dagblad te lezen, een zekere vorm van de tale Kanaans te gebruiken, te pas en te onpas een principiële redenering op te zetten, afgeven op andersdenkenden, zich omringen met vrienden en adviseurs van dezelfde levensbeschouwing, propaganda maken voor de eigen club of op een vraag wat de Bijbel over iets zegt antwoorden met enige zinsneden uit één of ander journalistiek of profes-

niets anders dan de vooroorlogse kuyperiaanse wereld, met al zijn terreinen en terreintjes; gebrek aan fantasie zorgt voor de copie.

Op deze manier komt men nooit met het probleem van het doorgaand reformeren klaar en men zou zich ook mogen afvragen of een kamper hoogleraar mag studeren aan een openbare school, i.c. een rijksuniversiteit.

U ziet het al: elke consequentie voert tot een dwaasheid.

Wie de eenheid des levens zoekt (te realiseren) in de buitenwereld van statelijke en maatschappelijke instellingen komt vandaag of morgen thuis van een koude kermis der ijdelheid.

een eigen stijl

Toch is die eenheid des levens er wel. Allereerst in het grote geheel van het wereld- en levensgebeuren, waarin alles met alles samenhangt op een voor ons duistere wijze. Af en toe zien wij een verband en meteen is het weer weg. En in het klein is die eenheid er in ons menselijk bestaan, in de eenheid van geest, ziel en lichaam, om een duidelijke maar niet onaanvechtbare terminologie te hanteren. En deze eenheid, dit zijn van mensen uit één stuk, is niet statisch maar dynamisch die eenheid moet beleefd en doorleefd en vóórgeleefd worden en het is onmogelijk dat daarbij ook niet scheuren en breuken in de menselijke persoonlijkheid openbaar worden. Want het beginsel der gehoorzaamheid is klein, al mag deze belijdenis-term nooit fatalistisch gebruikt worden. Er is een groot verschil tussen Paulus die wist dat het kwade hem nalag als hij het goede wilde en wat wel eens „het motto van K.S.” werd genoemd: „God beveelt. Wij mogen niet anders. Ons eigen hart dwingt ons. Wij willen niet anders”. Natuurlijk was K.S. met en in deze uitlating op 20-jarige leeftijd volkomen oprecht, maar ook hij, ja juist hij, de geniale, bleef zijn levenlang „ein Mensch in seinem Widerspruch”.

De eenheid des levens is geen uitgangspunt maar een doelstelling, of om het met de psycholoog Jung te zeggen: „Die Wahrheit ist ein Programm.”

De kantianen onder ons — die zich in de ethiek bij K.S. aansluiten — zullen steeds weer zoeken naar die eenheid in de buitenwereld; voor hun programma kunnen zij niet anders en zij zullen hun leiderspretenties handhaven ten einde „das (dumme) Publikum zu führen”. En naarmate het beroep van predikant en kerkelijk hoogleraar wordt uitgehold door interne en externe factoren zullen zij met des te meer klem de ambtsgedachte uitdragen, zich vastklemmen aan de uiterlijkheid van het ambt en daardoor aan ware menselijkheid inboeten. En heel ons kerkelijk leven zal daardoor steeds meer verroomsen.

De „doorgaanders” en de „niet-doorgaanders” worden beide bedreigd door conservatisme en traditionalisme en komen daardoor niet tot een eigen vrijgemaakte stijl, een eigen gereformeerde stijl, een eigen christelijke stijl, welke alleen is te vinden door het opvolgen van het liefde-gebod.

Dan doen wij wat onze hand vindt om te doen en dan doen wij dit naar ons vermogen, niet onder onze macht en niet boven onze macht. Dan hebben wij geen insigne nodig, dan merken de anderen vanzelf te maken te hebben met iemand die zijn best doet een leesbare brief te zijn zonder schreeuwerige opdruk. Dan gaan wij iets zien van hoe God de wereld en het mensenleven leidt en dan kunnen wij het zien omdat wij Hem niet meer voor de voeten lopen. Dan ontdekken wij onvolkomenheden, scheuren en breuken in onze persoonlijkheid en in onze levensgang en dan maken wij de paulinische klacht tot de

onze: „ik ellendig mens”. Dan durven wij iedereen ontmoeten, contact te hebben met iedereen, samen te spreken met iedereen, door te breken naar de levensinstellingen van anderen. En dan maken wij het kerkvolk niet meer bang maar troosten het in alle nood, heel gewoon en heel concreet.

(wordt vervolgd)

Rotterdam.

P. A. Hekstra.

PERSCHOUW

Honger in de wereld

In de dagbladen kon men het volgende aangrijpende stuk lezen over de honger in de wereld.

Het probleem van de honger in de wereld is er een van onbegrijpelijk grote getallen. Er wonen 3000 miljoen mensen op aarde. Daarvan zijn er 1000 miljoen, die genieten van een redelijke levensstandaard. De overige 2000 miljoen lijden gebrek. 500 miljoen mensen worden direct door de hongerdood bedreigd. Ruim 1000 miljoen mensen zullen misschien niet de hongerdood sterven maar wel een vroegtijdige dood door een van de ernstige ziekten die het gevolg zijn van een eenzijdige voeding.

500 miljoen en 1000 miljoen. Het kunnen er ook 550 miljoen en 1200 miljoen zijn. Wij kijken in onze tijd van grote getallen niet op een paar honderd miljoen meer of minder, ook niet als het om mensen gaat, om vaders, moeders, om kinderen. Zegt het ons eigenlijk wel iets dat 1500 à 200 miljoen mensen in onze wereld gebrek lijden?

Verontwaardigd

De getallen zijn misschien te groot. En het leed dat het hongerprobleem in de wereld met zich meebrengt, wordt op te grote afstand geleden. Als er in onze eigen straat een gezin leefde waarvan de kinderen zouden wegwijnen omdat zij van vader en moeder niet voldoende te eten kregen, dan zouden wij in opperste verontwaardiging allerlei hulpinstanties alarmeren en niet gerust zijn voordat wij zeker wisten dat er voortaan voor die kinderen beter zou worden gezorgd. En als zou blijken dat die honger een gevolg was van bittere armoede dan zouden wij wel manieren weten te vinden om die nood te lenigen. Gelukkig komen zulke gevallen in ons welvarende land zelden voor.

Maar in werkelijkheid is de situatie in onze wereld toch zó dat tegenover elk gezin dat geen zorgen heeft voor het dagelijkse voedsel, er elders twee gezinnen staan die in nood verkeren. Als u twee kinderen hebt dan staan daar elders in de wereld vier andere kinderen tegenover die gebrek lijden en een van die vier kinderen wordt direct door de hongerdood bedreigd! De drie anderen leven op de rand van de verhongering.

Zij hebben misschien wel dagelijks iets te eten, maar hun voedsel is zo eenzijdig dat zij vroegtijdig, misschien nog wel als kind, zullen sterven aan ziekten die het gevolg zijn van gebrek aan mineralen, eiwitten en vitamines.

Eiwittentekort

Er zijn in onze wereld minstens 100 miljoen kinderen die lijden aan proteïne-ondervoeding; honger naar eiwitten, die ernstige ziekten veroorzaakt. Er zijn streken waar van de vier kinderen die er geboren worden een of twee nog voor hun eerste verjaardag zullen sterven. Dat zijn de feiten die de Voedsel- en Landbouworganisatie van de Verenigde Naties tijdens de Anti-Hongeractie onder de aandacht wil brengen: er wordt honger geleden in onze wereld van overvloed. Tegenover elke moeder in onze hoogontwikkelde landen staan er elders in de wereld twee die haar hongerlijdende kinderen niet voldoende kunnen geven waarom zij elke dag vragen: eten: En velen weten wat in de Nederlandse hongerwinter, die nu reeds 20 jaar geleden begon, het allerergste was. Niet de eigen honger maar de honger van de kinderen. En dan was de honger in deze laatste oorlogswinter een verschrikking maar géén verschrikking zonder uitzicht, want men wist dat het einde in zicht was!

Hulp

In de vele noodgebieden van de wereld is het einde van de honger niet in zicht, tenzij door een machtige wereldwijde actie iets wordt gedaan.

Door deze en dergelijke publicaties worden de hongerenden in de wereld onze „naasten”.

En wat doen wij voor hen?

C. V.

Korea

De Korea-week begon ditmaal niet op dinsdag, maar op zondag. Daarmee begint dus mijn

Achtste verantwoording.

Op zondag 13 juni ontving ik n.l. een envelop met een feestelijk briefje en een feestelijke gift. Alleen de laatste vermeld ik: f 25.—! We stonden op f 4735.27. Thans op f 4760.27.

De dinsdag was weer best! Zó: 923127 C.H.V. f 10.—, J.J.K.; 864969 i.o.v. H.t.M. f 5.— en door 57637 van D.L.R. f 25.—; 250805 J.J.L. f 10.—; 433046 J.H.V. f 50.—; 636667 L.v.W. f 10.—; samen f 125.—; totaal f 4885.27.

Woensdag liet het er niet bij zitten. Van M.v. d.W. 496020 f 10.—; H.d.J. 632916 f 10.—; van 1189920 H.d.G. f 10.—; van D.J.A. 883128 f 10.—, en deze prachtige sleepboten trokken een vijfde boot de haven in: f 100.— een storting van W.te R. Wat begint die dag goed! Samen f 140.— Totaal f 5025.27. De vijf mille voorbij!

De donderdag deed er niet voor onder: 16142 X.I.J.teZ. zond f 20.—; J.H.B. 602837, met blijk van belangstelling ener dame: f 110.—; 316904 f 10.—; J.J.K.; 864969 i.o.v. H.t.M. f 5.— en door storting van D.N.B.teZ. f 10.— en van de diacoon te G. p.a. H.K. f 25.—. Samen f 180.—! Totaal f 5205.27. Fijn!

En op vrijdag hing de lamp niet voorover: f 71.50! Van K.B. 1149505 f 5.—; van 109365 W.G. F.v.H. f 5.—; coll. Geref. Kerk te W. via 897629 f 5.50; 145189 C.v.d.M. f 10.—; S.K. 446536 f 5.—; P.J.deV. 452319 f 10.—; 599639 B.K. f 21.—; en een storting van f 10.— van J.J.K.teI.J. Good luck! Samen totaal f 5276.77.

Mijn rechterhand gaat met opgestoken duim naar rechts: Zó! U moogt dat ook uitleggen als een verzoek om een lift naar Korea.

Op zaterdag 19 juni kwam de hekkelsluis: f 5.— van 126390 J.S. Totaal f 5281.77.

Hartelijk dank!

Giro 903391 t.n.v. G. Visee, Vloedijk 113, Kampen. Op de biljetten: Korea.

G. Visee.

KERKNIEUWS

Beroepen te Zaandam: H. van Ommen te Winschoten; te Assen: Tj. Boersma te Urk; te 's-Gravenhage-Z.: J. Waagmeester te Hasselt.

Aangenomen naar Amersfoort (vak. ds. J. A. Vink): J. F. Hey te Drachten.

Ds E. T. van Born moet op medisch advies nog steeds rust houden, maar hij is aan de betere hand. Enkele uren per dag mag hij het bed verlaten.

Ds. G. van Keulen nam afscheid van de kerk van Waardhuizen. Hij bediende daarbij het Woord uit 1 Joh. 2 : 24-27. Ds Van Keulen vertrekt naar Emmeloord.

Partic. Synode van Groningen. Het moderamen van deze synode werd als volgt samengesteld: praeses: ds D. van Houdt, Uithuizermeeden; assessor: ds H. J. Meijerink, Aduard; 1e scriba: ds H. Mostert, Sauwerd; 2e scriba: ds B. de Vos, Ten Boer.

Oost-Soemba. Door de kerk te Kananggar, om in het midden van de Vrijgemaakte Kerken van Oost-Soemba c.a. te arbeiden als Docent aan de S.G.I. (School voor Goeroes Indijl): P. P. Goossens te Schouwerzijl. Dit beroep werd uitgebracht ingevolge het besluit van de Synode te Mau Maru d.d. 5-5-1965, waardoor de kerkeraad van Kananggar werd aangewezen om dit beroep uit te brengen.

Ds G. Ph. Pieffers hoopt 18 juli a.s. zijn 25-jarig ambtsjubileum te vieren. Ds. Pieffers werd in 1906 geboren en diende de Kerken te Zuidlichem 1940-1943, Bergentheim 1943-1946, Bussum 1946-1952. In laatstgenoemd jaar vertrok ds. Pieffers naar Canada om de Can. Ref. Church of Coaldale te dienen.

Zending. De Partic. Synode van Utrecht besloot de kerkeraad van Bunschoten-Spakenburg te verzoeken een tweede predikant te beroepen om als missionair dienaar des Woords uitgezonden te worden naar Kagawit op West-Irian.

Curatoren der Theol. Hogeschool. Op het verzoek van de Gen. Synode van Rotterdam-Delfshaven aan de P.S. van Utrecht om een secundus-curator van de Theol. Hogeschool aan te wijzen in de ontstane vacature besloot de P.S. ds. G. Hagens van Bussum te benoemen.

De P.S. van Drenthe die de secundus-curator ds. J. ten Hove van Mussel verzocht de plaats van wijlen ds. J. van Bruggen, die primus was, in te nemen, verzocht aan ds. Joh. Francke van Hoogeveen als secundus-curator op te treden.

THEOLOGISCHE HOGESCHOOL

Propaedeutisch-examen: geslaagd voor het propaedeutisch-examen de heer J. A. Godschalk, Prins Hendriklaan 17, Bussum.

ADRESSEN

Per 17 juni 1965 is het adres van **ds. J. P. Unger:** „De Beukenhof”, Rosendaalselaan 32, Velp (Gld.); Contactadres voor militairen te **Harderwijk:** br. H. Knol, Beatrixlaan 14 te Harderwijk; Geref. Kerk te **Waardhuizen:** P. Groenenberg, Waardhuizensesteeg 2, Almkerk; **ds. J. van Benthem:** Mottenbrink 18, Onnen (Gr.); Geref. Kerk te **Nigtevegt-Weesp:** J. S. Zwarts, Middenweg 39, Nederhorst den Berg; Geref. Kerk te **Ulrum:** R. Venema, Marktstraat 5, Ulrum, telef. 05956-450; Met ingang van 30 juni is het adres van **H. D. Doorenbos:** IJsselmuiden (Ov.), Tichlerstraat 5.

VERKLARING

Met de door ons uitgegeven brochure: „VERANTWOORDING EN ANALYSE”, waarin de hoofdstrekking van het Getuigenis d.d. 21-3-1964 nader wordt uitgewerkt en in een nieuw kader wordt geplaatst, verklaren wij onze handtekening onder het Getuigenis vervallen.

Om misverstand te voorkomen, delen we nog mee, dat deze verklaring in verband staat met de onvruchtbaarheid van de huidige discussie over dit Getuigenis, waardoor juist de kern van de zaak (m.a.w.: de hoofdstrekking, waaraan we adhaesie hadden betuigd), wordt verdoezeld en misschien zelfs vergeten.

Vandaar, dat in genoemde brochure deze kern weer naar voren is gehaald en dat dáárop dieper wordt ingegaan in de hoop, dat dit een bijdrage levert aan de discussie over de wezenlijke moeilijkheden in onze kerken en de aandacht richt op de **actuele situatie**, waarin velen geen **perspectief** meer zien....

Moge deze analyse van de achtergrond van onze kerkelijke moeiten (gegeven naar aanleiding van een duidelijk exces) voor velen verhelderend werken.

H. J. Nieboer

T. W. Nieboer-Jukkema

De brochure „VERANTWOORDING EN ANALYSE”, eerder aangekondigd als een „Verantwoording” aan de leden van de vereniging van — kort gezegd — het Geref. Lyceum te Groningen, is verkrijgbaar door storting van f 1.25 op girono. 931264 t.n.v. Drukkerij Knoop, Haren (Gr.).

KERKDIENTEN TE ROCKANJE EN TE ROZENBURG

Op de zondagen in de maanden juli en augustus worden D.V. door de kerk van Rozenburg — evenals vorige jaren — op Voorne/Putten kerkdiensten belegd voor vakantiegangers te **Rockanje**, in het kerkgebouw van het Apostolisch Genootschap, Molendijk 48.

Aanvang van deze diensten: half-tien en half-zeven.

De diensten te Rozenburg (Emmastr. 59) van gen aan 9.45 en 15.00 uur. Er zal, ook als vorige jaren, in elke dienst op Rockanje één collecte worden gehouden, behalve in de diensten op **zondag 11 augustus**. Dan zal er ook een **tweede** gehouden worden ten bate van het **Geref. Lyceum te Rotterdam**. De vakantiegangers met de leden van de kerk te Rozenburg die op Voorne/Putten wonen hebben steeds hun dankbaarheid voor het beleggen van deze diensten in de collecten betoond.

Kerkdiensten te **Rozenburg, Emmastraat 59:**

4 juli 1965

9.45 preeklezen.

15.00 voorganger Ds. J. Slotman te Pernis.

te **Rockanje, Molendijk 48:**

4 juli 1965

9.30 preeklezen;

18.30 Ds. J. Slotman te Pernis.

VERENIGING VAN GEREFORMEERDE STUDENTEN UTRECHT. V.G.S.U.

Tijdens de voorlichtingsweek van de Rijks Universiteit te Utrecht van 5-9 juli a.s. bestaat voor degenen, die daarin interesse hebben de gelegenheid inlichtingen in te winnen over de V.G.S.U. bij onderstaande adressen, liefst in afspraak:

P. H. van Kogelenberg, Julianaweg 213 te Utrecht, en
J. Rittersma, Julianaweg 142, Utrecht, tel. 030-80003.

NIET OPGENOMEN

Hoewel de uitgeefster van het handboekje t.d. van de Gereformeerde Kerken in Nederland

eerst de gegevens van de kerk te Beverwijk (niet dol.) had opgevraagd, heeft zij zonder enige opgave van redenen, in tegenstelling tot vorige jaren, deze gegevens niet opgenomen in het handboekje van 1965.

Ter completering van die gegevens volgen hier alsnog de gegevens over de kerk te Beverwijk:

predikant. ds. L. E. Oosterhoff, Lijsterbeslaan 42, Beverwijk, tel. 02510-25066, giro 384196;

scriba: W. van Dijken, Rossinistr. 11, Castricum; penningm.: C. v. d. Berg, Moerdijkstraat 27, Beverwijk, giro 60089;

diaconie: A. Koens, Esdoornstraat 12, Beverwijk; contactadres militairen: ds. L. E. Oosterhoff;

schippers en zeev.: C. v.d. Berg; kerkdiensten: Gebouw v. d. Ver. v. Vrijz. Herv., Prinsesselaan 10, 8.30 en 17 uur.

Onder deze kerk ressorteren: Bakkum, Castricum, Heemskerk, Velsen N. en Wijk a/zee.

VOOR AANKOMENDE STUDENTEN

Wanneer U binnenkort Uw studie aan een der Universiteiten of Hogescholen zult beginnen, wordt U geconfronteerd met de vraag, of U zich moet aansluiten bij een der bestaande studentencorpora, en zo ja, bij welk.

Als gereformeerd student staat U in een academische wereld, die veelal een onchristelijk karakter vertoont, zowel in de beoefening der wetenschap, als in de studentensamenleving. U bent ook hier gesteld voor de taak vanuit het geloof te leven en het contact met anderen te zoeken, teneinde elkaar daarbij te helpen.

Omdat wij bij de vervulling van die taak op hen zijn aangewezen, met wie wij de gemeenschap in Christus hebben, is organisatie in een verenigingsverband noodzakelijk.

Wij wijzen daarom op het bestaan van de Verenigingen van Gereformeerde Studenten. Haar leden willen elkaar helpen Gods Woord te laten heersen over wetenschapsbeoefening en het studentenleven. Zij willen blijven bij het ware geloof, zoals dit beleden wordt in de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Daarbij is binnen de Verenigingen van Gereformeerde Studenten het gezelligheidsleven van grote waarde. In de sfeer der amicitia is bovengenoemd streven op de meest ongedwongen wijze te realiseren.

Elk der onderstaande verenigingen doet een beroep op U, U als gereformeerd student van haar streven niet afzijdig te houden!

Voor nadere inlichtingen kunt U zich wenden tot:

Groningen: Vereniging van Gereformeerde Studenten „Hendrik de Cock” te Groningen.
H. E. S. Woldring, Jozef Israëlsstr. 69a, Groningen, tel. 28128; vakantie-adres: W. de Geeststraat 16, Leeuwarden.

Amsterdam: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam.
H. Jansen, Overtoom 320 III, Amsterdam, tel. 121534; vakantie-adres: Drienerweg 114, Enschede.

Utrecht: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Utrecht.
J. Rittersma, Julianaweg 142, Utrecht, tel. 80003; vakantie-adres: Helperzoom 47, Groningen.

Rotterdam: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Rotterdam.
J. Blokland, Maaskade 176 d, Rotterdam-1, tel. 112451.

Leiden: Vereniging van Gereformeerde Studenten „Franciscus Gomarus” te Leiden.
Mej. D. H. Th. Hendriks, S. de Zeehofje 12, Doezastr. 16, Leiden; vakantie-adres: Willem de Zwijgerlaan 42, 's-Gravenhage.

Delft: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Delft.
S. Voogt, Catsstr. 11, Delft; vakantie-adres: Stationsweg 69, Hoek van Holland.

Wageningen: Vereniging van Gereformeerde Studenten te Wageningen.
K. Mulder, Lijnbaanstr. 19, Wageningen; vakantie-adres: Laaghalen 17, Hooghalen.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

Offer én gebed.

Sinds november 1960 is in deze rubriek gevraagd om een bijdrage, zo mogelijk een offer, voor een eigen kindertehuis. Voor de reacties hierop mogen we met elkaar dankbaar zijn. Via deze actie werd meer dan f 150.000,— bijeen gebracht. Dit mochten we met elkaar doen. Dit zeggen we niet om daarin een oorzaak te vinden tot het verheffen van onze borst. Integendeel. Geven is een goede zaak. Daarmede alleen zijn we er echter niet.

Meer dan ooit is er reden met klem elkaar op te roepen tot gebed. De donkere wolken, welke zich een half jaar geleden boven het plan begonnen af te tekenen, willen maar niet wijken.

Ondanks intense inspanning de lucht te doen opklaren, verrijzen er telkens weer nieuwe stapelwolken. Deze hebben niets te maken met de financiën. Daarover behoeven we in het huidige stadium geen zorgen te maken. De moeilijkheid is echter, dat het bestuur de oorzaak van het oponthoud niet kan doorzien. Zo blijken onzerzijds schriftelijk bevestigde afspraken plotseling te worden ontkend. Wat moeizaam werd opgebouwd afgebroken, zodat weer opnieuw moet worden begonnen. Gesproken wordt dan van „een misverstand”. Intussen blijkt het een moeilijke zaak er achter te komen door wie dit dan werd veroorzaakt.

Deze ongewisheid is een verdrietige zaak. Hoewel we de ontwikkeling ervan moeten afwachten is er toch een mogelijkheid gegeven met elkaar wat te doen. Met het offer is er ook het gebed. Het gebed, dat immers alle dingen vermag. Dat ook in staat is instanties en ambtenaren te bewegen.

Laat ons, wetende over welke kracht wij kunnen beschikken, met elkaar de Heere vragen of de plannen voor een eigen tehuis spoedig werkelijkheid mogen worden. Of Hij alles weg wil nemen wat de verwezenlijking ervan in de weg staat.

Offer én gebed.

Verantwoording.

Ontvangen werd: „werk in vrije tijd”, f 10,—; „voor het beschermende tehuis”, f 10,—; gift van bruidspaar de V-W te Breda, f 5,—; collecte bruiloft, f 37,50; gift 12½-jarig huwelijksfeest, f 5,—; „van pas gehuwd en dankbaar echtbaar”, f 10,—; „35-jarig jubileum”, f 5,—; „gelden catechisatie-busje Zuidhorn”, f 16,95; „overgehouden van een op 5 mei gehouden optocht door de de J.V. „Obadja” te Hardinxveld-Giessendam”, f 15,—; Dames XIJZ, f 50,—; Geref. Jeugdvereniging te Dalfsen, f 95,—; 150 stuivers en een rijksdaalder van onze bekende Rika Berghuis, f 10,—.

Oom Niek heeft de club van de „Vier Gouden Staven” op bezoek gehad. Geen grote jongens. Deze hebben hem f 7,50 overhandigd, als resultaat van de verkoop van oud papier enz.

De volgende giften werden nog ontvangen: 5 van f 2,50; 8 van f 5,—; 2 van f 7,50; 10 van f 10,—; 1 van f 18,75; 1 van f 20,—; 7 van f 25,—; 1 van f 35,— en 2 van f 50,—.

Alle gevers en geefsters, grote en kleine, onze zeer hartelijke dank. U, met elkaar, maakt het ons mogelijk, ondanks dat het momenteel niet gaat zoals wij dit graag zouden willen, blijmoedig verder te gaan. Doet U met ons mee?

Over de afgelopen maand ontvangen

van de kerken	f 1.599,39
van particulieren	f 756,25

Giften en collecten ontvangen wij gaarne op onze postrekening 52325 t.n.v. „Stichting Gereformeerde Kinderbescherming”, Beatrixlaan 37, Ede.

VERSCHEENEN:

Ds G. Janssen

AANVAARDT ELKANDER

Deze brochure handelt over de z.g. zaak-Groningen-Zuid en toetst de schorsing van Ds A. van der Ziel aan de normen van het Geref. Kerkrecht. Zij roept op tot geestelijk-nuchtere behandeling van alle moeiten en geschillen, waarschuwt tegen alle exaltatie en wijst nodeloos ingrijpen met tuchtmaatregelen af.

58 pag.

Gebroch. f 3,—

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij

UITGEVERIJ

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

Valkenburgerstraat 106, Amsterdam.

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij